

सर्वोच्च अदालत संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय
माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.
आदेश

०७०-WO-०४६८

मुद्दा:- उत्प्रेषण समेत।

जिल्ला सर्लाही गा.वि.स. गोडैता वडा नं. १ घर भै हाल चिकित्सा विज्ञान
राष्ट्रिय प्रतिष्ठान वीर अस्पताल प्याथोलोजी विभागको प्यारासाईटोलोजी युनिट रिट निवेदक
अन्तर्गत ल्याव टेक्निसियन अधिकृत छैठौं तहमा कार्यरत् शोभाचन्द्र मिश्र-----
-----१

विरुद्ध

नेपाल सरकार चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान वीर अस्पताल काठमाडौं-----१ विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) अनुसार पर्न आएको
रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यस प्रकार छः-

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको मिति २०७०।६।१८ को सरुवा सम्बन्धी
परिपत्र भई सो सरुवा चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान वीर अस्पताल (यसपछि वीर अस्पताल
भनिएको) बाट जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय गोरखामा सरुवा गरिएपछि मिति २०७०।९।७ को
बरबुझारथ गर्ने सम्बन्धको पत्र मिति २०७०।९।१० मा प्राप्त हुन आयो। निजामती सेवा
नियमावली २०५० को नियम ४०(१) ले प्रदान गरेको बरबुझारथको समयावधि नदिई म
बिरामी भईरहेको अवस्थामा समेत मिति २०७०।९।१४ मा नै हाजिर रजिष्टरमा सरुवा

भएको स्थानमा जानु भन्ने उल्लेख गरी अरु दिनको खाली हाजिरीमा कलमले कोरेको छ। विपक्षीको उक्त कार्यबाट निजामती सेवा नियमावली २०५० को नियम ४०(१) को उल्लंघन भएको छ। नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको मिति २०७०।६।१८ को सुरुवा सम्बन्धी पत्रको व्यहोरामा नेपाल सरकार (सचिव स्तर) को मिति २०७०।६।१८ को निर्णयानुसार जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय गोरखामा सुरुवा गरिँदा सो सुरुवा स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा २०(क) विपरीत सचिवलाई सुरुवा गर्ने अधिकार नभएपनि गैरकानूनी रूपमा सुरुवा गरिएको विषयमा यसै अदालतमा रिट नं. ०७०-WO-०३१३ को रिट दर्ता गराएकोमा सोमा अल्पकालिन अन्तरिम आदेश जारी भएको थियो। अन्तरिम आदेशको निरन्तरताको लागि छलफल हुँदा अन्तरिम आदेशलाई निरन्तरता दिइएन।

मेरो बिरामी विदा समेत लिन नमाने पछि म बिरामी भएको व्यहोरा वीर अस्पताललाई केन्द्रीय हुलाक कार्यालय मार्फत कुरियर गरी निवेदन पठाएको छु। निजामती कितावखानालाई समेत जानकारी पठाएको छु तथा मन्त्रालयको सचिवकोमा मिति २०७०।९।१४ मा निवेदन दर्ता गराएको छु।

स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ९६ (२) ले निजामती सेवा ऐन २०४९ र सो ऐन अन्तरगत बनेको नियमहरू बमोजिम नेपाल स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीको सम्बन्धमा गरिएको सबै काम कारवाहीहरू यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिने छ भनी उल्लेख भएको छ। सो हुँदा निजामती सेवा नियमावली २०५० को नियम ४०(१) मा एक स्थानबाट अर्को स्थानामा जानु पर्ने भई कुनै निजामती कर्मचारीको सुरुवा भएको त्यस्तो कर्मचारीले बरबुझारथको निमित्त एक्काईस दिनमा नबढाई तथा तयारीको निमित्त बाटोको म्याद बाहेक सात दिनको म्याद पाउनेछ र तयारी म्यादमा निजको कार्यालयमा हाजिर हुनु पर्ने छैन। बरबुझारथको निमित्त एक्काईस दिनभन्दा बढी लाग्ने भएमा त्यसको स्पष्ट कारण खोली सम्बन्धित सचिवबाट बढीमा एक महिनासम्म बरबुझारथको लागि म्याद थप हुन सक्नेछ। सो नियमको विरुद्ध बिरामी भएको अवस्थामा विपक्षीबाट नियमले पाएको म्याद भित्र समेत हाजिर गर्न नदिई विपक्षीबाटै गैरकानूनी काम भएको छ।

अतः निजामती सेवा नियमावली २०५० को नियम ४०(१) ले प्रदान गरेको सुरुवा भई जाँदा बरबुझारथको समयभन्दा पहिला विपक्षी चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान वीर

अस्पतालले मेरो हाजिर काट्ने मिति २०७०।९।१४ को निर्णयलाई उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी उक्त नियमावली २०५० को नियम ४०(१) ले तोकेको म्याद सम्म बरबुझारथको म्याद दिनु भनी विपक्षीको नाममा परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने व्यहोराको रिट निवेदन।

यसमा के कसो भएको हो निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी हुन नपर्ने कुनै कारण भए लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी रिट निवेदनको एक प्रति नक्कल साथै राखी विपक्षीलाई सूचना पठाई लिखित जवाफ आएपछि वा अवधि नाघेपछि नियम बमोजिम पेश गर्नु। साथै निवेदक स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ को दफा ९४ द्वारा प्रशासित हुने कर्मचारी रहेको स्वयं रिट निवेदन मै स्वीकार गरेकोमा निजामती सेवा ऐन नियमका आधारमा अन्तरिम आदेश जारी गरिरहनु परेन भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।१०।५ को आदेश।

मिति २०६३ वैशाख २३ गते देखि लागु हुने गर्री चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ऐन २०६३ ऐनको रूपमा परिमार्जित भई आएको र उक्त ऐनले केवल यस प्रतिष्ठानमा कार्यरत कर्मचारी (तत्कालिन विकास समिति अन्तर्गत) हरूको हकमा मात्र लागु हुने हो। नेपाल सरकार स्वास्थ्य अन्तर्गत कर्मचारीहरुको हकमा स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ र नियमावली २०५५ लागू भएको अवस्था छ। निवेदक स्वास्थ्य सेवा अन्तर्गतका कर्मचारी भएकोले स्वास्थ्य सेवा ऐन नियम नै निजको हकमा आकर्षित हुने हो। मिति २०७०।६।१८ मा चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान वीर अस्पतालबाट जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय गोरखा सुरुवा गरिएको र सुरुवा भएपछि रमाना नबुझी बरबुझारथ नै नगरी निजले अदालतलाई गुमराहमा राखेका छन्। सुरुवा भएको जिल्ला अस्पताल गोरखा गई स्थानीय जनतालाई सेवा गर्नु पर्नेमा निजले नगरेका र रमाना समेत बुझेका छैनन्। मिति २०७०।९।१४ गते हाजिर रजिष्टरमा सुरुवा भएको ठाउँमा जानु भन्ने उल्लेख गरिएको र निजले यस अस्पतालमा कर्मचारीहरु बीच समेत द्वन्द बढाएको हुँदा उक्त निवेदन खारेज गरी फुर्सद दिलाई पाउँ भन्ने व्यहोराको वीर अस्पतालको उपकुलपतिको लिखित जवाफ।

नियम बमोजिम पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरु श्री सुनिलरञ्जन सिंह, श्री अरविन्दकुमार सिंह र श्री धिरेन्द्रकुमार शाहले

मेरो पक्षलाई सुरुवा हुँदा कानून बमोजिम बरबुझारथ नै गर्न नदिई म्याद भन्दा अगाडि नै सुरुवा भएको कार्यालयमा जानु भन्न मिल्ने होइन। रमाना नै नलिएको अवस्थामा हाजिर रजिष्टरमा केरमेट गरिएको विपक्षीको कार्यबाट निवेदकको मौलिक हकमा आघात पुगेकोले विपक्षीहरुबाट भए गरेका कामकारवाही उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरीपाउँ भन्ने बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

विपक्षी तर्फबाट उपस्थित विद्वान सहन्यायाधिवक्ता श्री रेवतीराज त्रिपाठी र विद्वान अधिवक्ता श्री पूर्णिमा गुरागाईले निवेदक स्वास्थ्य सेवाको कर्मचारी भएको हुँदा निजको हकमा स्वास्थ्य सेवा ऐन लागू हुने हो निजामती सेवा ऐन लागू हुने होइन। सुरुवा पत्र नबुझी लामो समय लागेको र हालसम्म बरबुझारथको समय पनि व्यतीत भैसकेको अवस्था हुँदा निवेदकको माग बमोजिम रिट जारी हुनु पर्ने होइन रिट खारेज हुनु पर्दछ भन्ने बहस सुनी रिट निवेदन सहितको मिसिल अध्ययन गरियो।

अब निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी गर्नु पर्ने हो होइन सोही विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा यी रिट निवेदकलाई वीर अस्पतालबाट मिति २०७०।६।१८ मा जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय गोरखामा सुरुवा गरिएको र बरबुझारथ गर्ने पत्र मिति २०७०।९।१० मा प्राप्त भएको भन्ने निवेदन व्यहोराबाट देखिन्छ। रिट निवेदक नेपाल स्वास्थ्य सेवा जस्तो सम्वेदनशील र अत्यावश्यकीय सेवा अन्तरगतको कर्मचारी भएको देखिन्छ। त्यस्ता कर्मचारीले सरकारले खटाएको कार्यालयमा गई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु पर्नेमा सुरुवा भएको करिब तीन महिनासम्ममा पनि बरबुझारथ नगरी स्वास्थ्य सेवा जस्तो अत्यावश्यक सेवामा आलटाल गरी सुरुवा भएको कार्यालयमा नगई आफ्नो कर्तव्य पूरा नगर्ने तर सुरुवा भएको करिब तीन महिना पछि केवल पत्र बुझेको मितिलाई आधार लिई रिट निवेदनको माध्यमबाट अधिकारको मात्र खोजी गर्नु न्यायसंगत हुने देखिँदैन। अधिकार र कर्तव्य एकैसाथ आउने कुरा हुन्। अधिकार खोज्नेले आफ्नो कर्तव्यको पनि पालना गर्नु पर्ने हुन्छ। निवेदक सुरुवा भएको लामो समयसम्म पनि सुरुवा भएको कार्यालयमा नजानुबाट निजले आफ्नो कर्तव्यको पालना गरेको देखिँदैन। रिट निवेदकले दावी लिएको बरबुझारथको म्याद समेत हालसम्ममा समाप्त भैसकेको अवस्था हुँदा सो सम्बन्धमा प्रस्तुत रिट निवेदनबाट

आदेश जारी गरिरहन पर्ने देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा मेरो सहमति छ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- गेहेन्द्रराज रेग्मी

कम्प्युटर टाइप:- प्रेमबहादुर थापा

इति सम्बत २०७१ साल फागुन महिना १३ गते रोज ४ शुभम् -----